

du-le pe întinse șesuri pentru a îmbelșuga rodul pământului, minunatul faur și arhitect al vieții schimbă ce-i mai de seamă : schimbă oamenii.

Ne redă mai buni nouă înșine, mai demni, mai îndrăzneți și mai înțelegători. Acestei minunate opere a marelui arhitect care este partidul, îi datorăm noi, contemporanii, eroul nou, pozitiv, erou al zilelor noastre, nemaiîntilnit pînă azi în istorie, cu o bogată viață sufletească, mereu pasionat de nou, de mai bine, optimist și îndrăzneț, uman, cald, urînd tot ce e înapoiat, luptînd pentru zilele mereu mai bune.

Înspre acest erou pasionat și pasionant mi-a deschis ochii partidul. Către acest erou mi-a îndrumat pașii, cînd în 1947, în plină luptă pentru industrializare, pentru cărbune — piinea industriei —, am plecat pe Valea Jiului. Aici, în acei ani de lipsuri și foamete, luptînd cu sabotajul lui Pop și Bujoiu și al uneltelor lor, intra în subteran, cu încălțările sparte, avînd drept hrană cei cițiva cartofi, Anton Nastai. Intra în subteran și-și da cărbunele pe care i-l cerea partidul.

Din sfatul și îndemnul partidului am trecut mai apoi la Reșița unde, martor viu al pasionatei lupte pentru oțel, aveam să devin în același timp și martor al luptei pentru recuperarea omului. Martor al nașterii și creșterii noului contemporan.

Dar cursurile de inițiere asupra metodelor de cunoaștere a lumii, cursurile și studiile de estetică marxistă, lectura cărții sovietice, organizarea de întîlniri și discuții asupra metodei realismului socialist, baza creației mele, acțiuni al căror inițiator și animator a fost și este partidul !

Și apoi, cum să trec peste drumurile și călătoriile în țările de democrație populară, și mai cu seamă acelea din Uniunea Sovietică, care mi-au îngăduit să văd în perspectivă mersul țării noastre. Mi-au îngăduit să cunosc acasă la el poporul sovietic și grandioasa sa operă de construcție a socialismului. Să-i cunosc realizările materiale, dar și cele culturale. Și astfel să mă apropiu și să înțeleg și mai în adînc operele sovietice, opere avînd în centrul lor omul cel mai înaintat al zilelor noastre, inima și conștiința veacului nostru, constructorul evului comunist.

Cum însemnările de față le scriu avînd în urechi glasul țării care în aceste zile sărbătorește pe tot întinsul său gloriosul Octombrie, voi să mărturisesc și pe această cale că ideile Revoluției mi-au lumina zilele și viața, dînd cuprins și adevărat înțeles și creației mele.

Înainte de a încheia cuvîntul meu de azi, trebuie să spun că s-a întîmplat uneori, ca plătind bir stihilor, să mă abat de la cuvîntul partidului. Aceasta s-a reflectat deîndată și în modul de a înțelege lumea și așezarea ei, dar mai cu seamă s-a reflectat în scrisul meu. Spun aceasta în deplina hotărîre că greșelile mi-au fost spre învățătură. Și azi, pășind către anii cînd părul meu începe să capete albul ninsorii, îmi dau seama de marea, de nemaîștiuta fericire de a ști aproape inimii noastre, de a avea prieten și sfătuitor înțelepciunea, conștiința și cîrmaciul încercat al poporului, partidul.

Nicolae TĂUTU Marele Octombrie a revoluționat omenirea. Firesc, el a creat și o literatură nouă. Pe scenă a adus eroi noi și în sala de spectacole un alt public, cu idealuri și convingeri noi și îndrăznețe. La un public și eroi noi a fost nevoie și de un dramaturg nou. Vechile rețete indicate de Scribe au luat drumul coșului de gunoi. Pasiunii false, conflicte „inventate”, personaje care au vehiculat zeci de ani pe scenele teatrelor sînt acum demodate. Nu mai emoționează pe spectatorul pârtaș al unei vieți și al unei concepții despre viață cu totul diferite de acele ale trecutului.

Noul dramaturg a devenit un Columb al ideilor, el a descoperit nu un continent ci o lume deosebită și generoasă. El trebuie să descopere fenomene nedesc-

cifrate pînă atunci, conflicte inedite și să le înfățișeze în ceea ce au ele mai tipic, mai esențial și mai caracteristic, toate desprinse din realitatea socialistă. Să se contopească cu trăirea, cu interesele superioare, cu realizările epocale, cu sentimentele omului făuriți de partid și de revoluție. Aceste personaje au o etică și o morală cu totul diferite calitativ de mentalitatea mărginită a proprietarului privat, a vînătorului — fără scrupule — de fericire personală, și cu totul depărtate de interesele meschine ale acaparatorului feroce de egoist și limitat.

Apare eroul activ, cu o conștiință majoră, luptătorul pentru fericirea colectivă, pentru triumful unei ideologii superioare, eroul înarmat cu învățătura și experiența făuritorilor revoluției, expresie vie a unui umanism nou, eroul combativ, în veșnică și acerbă luptă cu tot ce e vechi și depășit, cu tot ce înseamnă rutină și dogmă calcinată.

Pentru a răspunde acestor sarcini mari și imperioase, impuse de teatrul realist-socialist, de viață și de exigențele mereu sporite ale noului spectator, dramaturgii noștri întîlnesc vii și nesecate exemple în marea dramaturgie sovietică. Cu ușurință se poate observa munca neobosită a dramaturgului sovietic, studiul îndelungat al vieții pentru a sesiza trăsăturile specifice ale omului nou, îndrăzneala în actul de creație, observația stăruitoare pentru a descoperi conflictele reale în viață (nu inventate la birou), selecționarea minuțioasă a faptelor, cunoașterea profundă a legilor scenei, împăcînd astfel dezideratul de „a învăța de la clasici“ cu imperativul de „a învăța permanent de la viața mereu în transformare“, descoperită cu ochii dialecticii.

Marele dramaturg rus A. N. Ostrovski scria: „Autorul dramatic numai născocitor nu e; el nu născoceste cele întîmplate — acestea i le oferă viața, istoria, legenda; menirea sa principală este să arate pe baza căror date psihologice s-a petrecut cutare sau cutare fapt și de ce așa și nu altminteri“.

De la dramaturgii sovietici trebuie să mai învățăm ceva. Pentru a zugrăvi într-o piesă omul cu înaltele însușiri morale ale zilelor noastre, pentru a arăta mobilul care face să acționeze omul socialist, trebuie să stăm pe aceeași platformă morală cu eroii pieselor noastre, cu oamenii pe care-i studiem și-i prezentăm în lucrările dramatice.

O șopîrlă nu poate observa, nici intui zborul șoimului sau al hulubului în înălțimile văzduhului.

Un rac nu poate reda trilarile măiestrite ale privighetorii, oricîtă bunăvoință ar avea și oricîte eforturi epuizante ar depune.

Trebuie să fim egali în aspirațiile, în trăirea, în etica și morala noastră cu eroul pozitiv despre care scriem. Să avem aceleași pasiuni și avînturi, aceleași sentimente și aceeași concepție despre viață. Numai așa îi vom înfățișa în chip veridic. Numai așa îi vom înțelege deplin și nu vom reflecta în scrierile noastre eroi schematici, zugrăviți cu o mină uscată și culori șterse. Numai așa vom trezi cu operele noastre interesul, dragostea și atenția marelui și judiciosului public...

***

...De-atunci au trecut aproape zece ani.

La Teatrul Armatei se repeta *Trenul blindat 14-69*. Febrilitatea repetițiilor a fost mărită de vestea că la premieră va asista și autorul piesei.

Astfel, a sosit la noi în țară Vsevolod Ivanov.

Dramaturgul a făcut o scurtă vizită la ziarul „Apărarea Patriei“, unde lucram pe atunci ca reporter special. Trăsătura care m-a impresionat de la prima întîlnire a fost modestia autorului *Trenului blindat*. Ne-a povestit, printre altele, cum a scris această piesă. În povestirea sa amintea de Stanislavski, de Gorceakov și mai ales de Ludakov, care l-au îndrumat îndeaproape ca, din „Povestiri despre partizani“, să scrie piesa *Trenul blindat* (piesă ce s-a jucat cu mare succes pe scena Teatrului Academic de Artă din Moscova cu ocazia sărbătoririi celei de-a zecea aniversări a Marii Revoluții din Octombrie).

În decursul convorbirii a subliniat rolul pe care l-a avut colectivul Teatrului Academic de Artă în realizarea sa ca dramaturg. A învățat de la regizori și actori tehnica deosebită ce se impune unei piese de teatru pentru a deveni și un bun spectacol, care e diferența dintre replica literară și replica scenică, cum se creează o situație dramatică, cum se îmbină, în desfășurarea conflictului, acțiunea scenică și acțiunea sufletească a personajelor, care e rolul monologului interior.

Mărturisesc că, pe atunci, nu bănuiam că voi cuteza, odată și odată, să scriu o piesă de teatru, dar cele auzite de la Vsevolod Ivanov m-au pregătit și m-au îndrumat să aleg calea sigură în viitoarea mea muncă de dramaturg: contactul permanent cu teatrul, cu colectivul de actori și regizori, care mi-au fost primii mentori, și dacă am reușit, în cele trei piese scrise pînă în prezent, să aduc și o realizare mai bună, eu socotesc că o datorez colectivului de la Teatrul Armatei. Iar drumul spre acest colectiv mi-a fost inspirat de autorul *Trenului blindat*.

Am avut fericirea ca, în acele zile, să-l însoțesc pe Vsevolod Ivanov, atît la o repetiție cît și la spectacolul dat cu *Trenul blindat*.

Îmi amintesc cum s-a așezat, tăcut și modest, în sala de repetiție, în ultimele rînduri. A început repetiția „șnur”. Actorii, explicabil de altfel, jucau cu o vizibilă emoție. Autorul își urmărea cu atenție replicile rostite în limba Mioriței. Am căutat să disting pe fața lui Vsevolod Ivanov, dacă e mulțumit sau nu de viziunea regizorală și de interpretarea actoricească. Nimic nu trăda chipul puțin încordat în timp ce urmărea desfășurarea piesei. În schimb, am observat altceva cu multă ușurință. Autorul cerceta neobservat fețele celor cîtorva spectatori, întîmplător aflați în sala de repetiții.

În timpul primului spectacol, Vsevolod Ivanov urmărea aproape fiecare moment de pe scenă, fiecare replică mai importantă, pe fața spectatorilor. Mulțumirea lui creștea cu cît replicile sale erau trăite și trezeau ecou în sală.

La sfîrșitul spectacolului, maestrul Ivanov, observînd nedumerirea mea, mi-a mărturisit:

„Dumneata care scrii versuri, nu-ți poți imagina ce înseamnă pentru un autor dramatic această „cronică vie”, cronică teatrală scrisă pe chipurile spectatorilor. Un romancier, un nuvelist și chiar un poet nu au ocazia să urmărească din apropiere participarea sau neparticiparea lectorului la mesajul său de idei și de emoții.

Scriitorul nu este, de obicei, prezent în timpul lecturii operelor sale.

Pe cînd un dramaturg are, astfel, posibilitatea să urmărească, atent și cu ușurință, soarta fiecărui personaj, viața fiecărei replici. Comunică sau nu? Emoționează sau nu? E crezută sau nu de spectator?

Spectatorul e primul și cel mai obiectiv critic. El nu te menajează, dar nici nu-și drămuiește satisfacția. Exigența spectatorului e naturală, iar manifestarea ei e sinceră, imparțială și loială, întotdeauna.

Dacă ai să scrii vreodată teatru, nu uita acest pregnant adevăr. Învață de la spectatorul de fiecare zi. Neștiut, te așază lîngă cel din stal, din lojă și din balcon. Urmărește cum recepționează cele scrise de tine. Prin aprobarea sau neaprobarea sa tacită, poți deduce cu luciditate și obiectivitate dacă piesa a trecut rampa, sau dacă a rămas numai risipită în lumea de carton de pe scenă.

Datoria noastră e ca piesa să freamăte vie, pentru spectatorul de la primul loc din lojă pînă la ultimul loc din balcon, ca el să se recunoască în personajele ei și să-l îndemne spre mai bine, mai frumos, mai desăvîrșit. Iată tot sensul și menirea unei piese de teatru!”

Îmi amintesc de o altă discuție cu Vsevolod Ivanov, despre limba personajelor și despre pasiunea pe care un dramaturg trebuie s-o dăruiască, s-o arate generos în opera sa.

„O piesă nu se poate scrie la rece : adică să-ți organizezi și să-ți desfășori personajele întocmai ca și piesele pe o tablă de șah. O astfel de construcție dramatică nu rezistă nici celei mai imperceptibile adieri. E menită să se prăbușească dureros. Cuvîntul pentru autorul dramatic are valoarea culorii pentru pictor și a marmorei sau bronzului pentru sculptor. Gorki spunea adeseori : «Prin cuvînt exprimi întregul personaj, ideologia și lumea lui spirituală». Limba este la fel de vie ca și omul însuși. Cît de ciudat și neverosimil apare un erou din viața noastră cu un limbaj scos din naftalina unui muzeu desuet“.

Sfatul lui Vsevolod Ivanov l-am simțit mult mai tîrziu pe propria-mi piele. În prima versiune a piesei *Furtuni de primăvară*, un personaj vorbea aidoma eroilor din povestirile istorice de-acum două sau trei veacuri. Am fost furat de coloritul și plasticitatea limbii vechi, din cauză că, pe atunci, nu reușisem să descopăr calitățile asemănătoare ale limbii vorbite de personajul zilelor noastre.

Nu a fost ușor să rezolv această deficiență a piesei *Furtuni de primăvară*.

Și tot în acele discuții am mai învățat un adevăr, pe care nu l-am respectat cu strictețe întotdeauna.

De multe ori m-am lăsat furat de „legile impuse de scenă“, de „elementul și specificul teatrului în spectacol“, făcînd multe, uneori dureros de multe concesii scenei și spectacolului în dauna dramaturgiei.

Ce-i drept, nu mi-am considerat modestele mele lucrări dramatice numai ca un „pretext pentru spectacol, pentru regizor“, dar poate uneori am fost tentat să cedez foarte mult spectaculosului ca un scop în sine.

Și nu numai eu am fost încercat de asemenea ispite străine de concepția unui dramaturg al zilelor noastre, care scrie de pe pozițiile clasei muncitoare, ale partidului.

...N-aș putea însemna nici în câteva sute de pagini cîte am avut de învățat din convorbirile avute cu maestrul Ivanov, cît am avut de desprins din opera sa, din exemplul luminos al vieții sale de scriitor-cetățean.

De atunci au trecut zece ani, aproape zece ani.

Am îndrăgit și eu, cu toată ființa mea, meșteșugul teatrului. Dar la fiecare spectacol, la fiecare nouă piesă scrisă, simt lîngă mine îndemnul și sfaturile, venite de peste timp, de la autorul *Trenului blindat*. Și veșnic voi avea vie imaginea sa, imaginea unui scriitor revoluționar, a unui dramaturg socialist, imagine plină de dragoste, demnitate și uriașe răspunderi în fața poporului, în fața viitorimii.

Horea POPESCU

Nu mă număr printre acei care pot afirma că ideile Revoluției din Octombrie le-au influențat propriile concepții despre artă, căci, a influența înseamnă a modifica, a schimba un crez existent. Or eu, la ora cînd intram în Institutul de Teatru, nu aveam un asemenea crez estetic. Pe mine, ideile Revoluției din Octombrie nu m-au influențat ci m-au format.

Revoluția din Octombrie a înnoit orizonturile culturii universale, confirmînd realismul socialist ca unică metodă valabilă, creatoare de artă. Pentru mine, realismul socialist se contopește cu însuși înțelesul deplin al artei, al teatrului. Care e acest înțeles ? Să-l așez pe spectator față în față cu propriile lui frămîntări și